

РОЗДІЛ V

КОРДОН ЗВИТЯГИ

НАГОРОДА ЗНАЙШЛА ГЕРОЯ!

ЗА ОСОБИСТУ МУЖНІСТЬ ТА САМОВІДДАНІСТЬ,
ПРОЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ
І ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ,
ВИСОКИЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ
ДЕРЖАВНИМИ ТА ВІДОМЧИМИ НАГОРОДАМИ

**відзначено
2297
прикордонників**

98 державних нагород

- орден «За заслуги» – 3;
- орден Богдана Хмельницького – 6;
- орден «За мужність» – 6 (2 – посмертно);
- орден Данила Галицького – 12;
- медаль «За військову службу Україні» – 21;
- медаль «Захиснику Вітчизни» – 29;
- медаль «За бездоганну службу» – 17;
- медаль «За врятоване життя» – 1;
- «Заслужений працівник освіти України» – 1;
- «Заслужений лікар України» – 1;
- «Заслужений працівник науки і техніки» – 1.

2199 відомчих нагород

ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ

- Могилів-Подільському прикордонному загону присвоєно почесне найменування «Імені Героя України капітана В'ячеслава Семенова» та його ім'ям названо вулицю в м. Кропивницький.

- **Урочисто відкрито:**

Меморіал пам'яті в м. Маріуполь;

Пам'ятний знак (погруддя) солдату Миколі Антипову в м. Подільськ.

- **Установлено 4 меморіальні дошки на честь загиблих прикордонників:**

Ігоря Присяжнюка – у м. Вінниця;

Євгена Колісніченка – у м. Овідіополь Одеської області;

Вільгельма Штольца та Роберта Кіса – у м. Мукачєво;

Загалом з початку агресії РФ проти України відкрито 36 меморіальних дошок у населених пунктах України.

- **Перейменовано вулиці на честь загиблих прикордонників:**

імені Олександра Дзюбелюка – у смт Нова Ушиця Хмельницької області;

на честь Ростислава Чорноморченка – у м. Кропивницький.

Загалом з початку агресії РФ проти України іменами героїв-прикордонників названо 22 вулиці міст і сіл України.

- «Міжнародний продюсерський центр «ФОРПОСТ» підготував документальний фільм «Перехрестя Балу», який відображає події лютого 2015 року на ключовому блокпосту Дебальцевського напрямку.

Фільм знято на замовлення Держагентства з питань кіно України за підтримки ДПСУ і ЗСУ.

Стрічка присвячена пам'яті капітанів Ільгара Багірова (позивний – Балу) та прикордонника Героя України В'ячеслава Семенова, а також усіх захисників України, які полягли у боротьбі за незалежність Батьківщини.

- **Взято участь в написанні Книги пам'яті працівників органів МВС, до якої увійшли імена 67 героїв-прикордонників.**

- **Оновлено експозицію в Центральному музеї ДПСУ, присвячену прикордонникам, які загинули в районі АТО.**

- **Керівництво та військові колективи тримають постійний зв'язок з родинами загиблих прикордонників, переймаються їхніми нагальними питаннями та намагаються надавати всебічну підтримку.**

У період 2014–2017 років,
захищаючи незалежність
і територіальну цілісність України,
загинули

69 прикордонників

Етапи становлення кордонної охорони УНР:

- УНР Української Центральної Ради (березень–квітень 1918 р.);
- Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського (травень–листопад 1918 р.);
- УНР під керівництвом Директорії (1919–1921 рр.);
- перебування частин ОККО на території Польщі (1921–1923 рр.).

В сучасних умовах, коли українські прикордонники демонструють приклади героїзму і мужності захисту територіальної цілісності своєї країни, нагальним питанням є збереження правонаступності між поколіннями захисників рубежів Батьківщини. Сприяти цьому може вивчення історії прикордонних формувань часів 1917–1921 років.

22.01.1918 року Українська Центральна Рада прийняла Четвертий Універсал, який проголосив Українську Народну Республіку (УНР) самостійною та незалежною державою. Це стало початком формування органів безпеки і оборони, у т. ч. охорони кордону.

У 1918 році державні кордони УНР були визнані усіма сусідніми державами, а також державними утвореннями, що виникли після розпаду Російської імперії: Австро-Угорщиною, Румунією, Польщею, Білоруською Народною Республікою, Кубанською Народною Республікою та Великим Військом Донським. Кордоном з Росією було визнано так звану «нейтральну зону» (від 10 до 40 км), що простягалась по лінії: Сураж–Унеча–Стародуб–Новгород-Сіверський–Глухів–Рильськ–Колонтаївка–Суджа–Беленіхіно–Куп'янськ.

100-РІЧЧЯ ВІД СТВОРЕННЯ ОКРЕМОГО КОРПУСУ КОРДОННОЇ ОХОРОНИ УНР

СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ ПОТРЕБУЄ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ВСІХ ІСТОРИЧНИХ ЕТАПІВ І ПОДІЙ, ОСОБЛИВО З ПОГЛЯДУ НА РАДЯНСЬКЕ ТОТАЛІТАРНЕ МИНУЛЕ

У «нейтральній зоні» УНР виставила кордонні пункти на залізничних станціях Орша, Хутір-Михайлівський, Коренево, Клинци, Гостинцево та Валуйки. У тилкових районах на станціях Жлобин, Новобілиця, Ворожба, Белгород, Куп'янськ – дозорчі пункти.

Питання кордону з більшовицькою Росією не вдалося вирішити (у листопаді 1918 р. переговори перервано).

У період Центральної Ради було ухвалено порядок організації охорони кордону (07.03.1918) та створено Окремий корпус кордонної охорони (ОККО) і призначено його командувача полковника В. Желіховського. Ухвалено статут корпусу з підпорядкуванням Мінфіну (23.03.1918). Сплановано формування 9 бригад кордонної охорони і навчальної бригади.

Завданнями ОККО були:

- організація охорони кордону шляхом виставлення спеціальних постів;
- контроль за переміщенням через кордон осіб і протидія незаконному ввозу (вивозу) товарів, зброї тощо;
- затримання дезертирів і злочинців;
- виконання обов'язків на кордоні карантинної та поліцейської служб.

У період Гетьманату за кордони УНР умовно визначалися межі проживання українського населення за етнічним принципом. Упорядковано структуру ОККО: бригада – відділ – загін – вартарка (застава). Створено Штаб охорони узбережжя Чорного моря, якому мали підпорядковуватися три полки Чорноморської охорони. Запроваджено перевірку документів, що посвідчують особу і надають право на перетинання кордону.

У період Директорії влада УНР обмежувалась окремими районами Волині, а згодом територією Поділля та басейном річок Збруч і Дністер. Під керівництвом командувача ОККО полковника О. Пилькевича реорганізовано систему управління та змінено структуру ОККО: Центральне управління зі штабом – бригада – відділ – пост (вартарка). Частини ОККО зведено у Волинську та Подільську кордонні бригади. Розпочато формування Дністрянської бригади та охорону кордону по річках Збруч з Польщею та Дністер – з Румунією. Підрозділи ОККО разом з військовими частинами Дієвої армії УНР беруть участь у бойових діях проти Червоної армії.

З 1921 року після відходу через річку Збруч підрозділи ОККО перебували в таборах для інтернованих вояків армії УНР на території Польщі. Корпус реорганізовано в Окрему кадрову бригаду кордонної охорони, яку 1923 року разом з частинами армії УНР розформовано.

Військово-політична обстановка в період 1917–1921 років не дала можливості розвинути власну прикордонну інституцію та оформити кордон у договірно-правовому відношенні. У той час кордони визначалися стратегічним впливом воюючих армій і охоронялися здебільшого військовими частинами української армії.

Однак досвід, отриманий під час визвольної боротьби, став фундаментом сучасної української державності.

У 2018 році Україна відзначатиме сторічний ювілей Окремого корпусу кордонної охорони Української Народної Республіки. Відроджується історична справедливість українців знати свою історію та можливість вшановувати і примножувати найкращі традиції своєї країни, у т. ч. прикордонні.

СІЧЕНЬ

Відкриття спільного контактного пункту «Захонь» на кордоні з Угорщиною.

Зустріч з Першим заступником Глави СММ ОБСЄ в Україні.

Початок відомчої антикорупційної акції «Вільні від корупції».

Відкриття Президентом України діагностичного комплексу у ЦКГ ДПСУ.

Підсумкова колегія ДПСУ за 2017 рік.

Засідання Керівного комітету проекту TWINNING.

Засідання експертів прикордонних і поліцейських відомств України й Молдови з організації діяльності регіональних міжвідомчих аналітичних груп.

ЛЮТИЙ

Засідання Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи.

Засідання FRONTEx з опрацювання спільного аналітичного звіту за 2016 рік.

Зустріч з Главою СММ ОБСЄ в Україні.

Передача Урядом Норвегії ДПСУ обладнання для виявлення радіаційних матеріалів та знезаражування.

Зустріч з Головою EUAM.

Зустріч керівників прикордонних відомств України і Молдови.

Круглий стіл «Україна – НАТО: невійськова співпраця як спільна відповідь гібридним загрозам».

Зустріч з начальником відділу з правоохоронних питань Посольства США в Україні.

Зустріч з послами країн G7 та ЄС.

Зустріч із Надзвичайним та Повноважним Послом Японії в Україні.

Випуск офіцерів НА ДПСУ.

БЕРЕЗЕНЬ

Зустріч Головних Прикордонних Уповноважених України та Словаччини.

Міжнародна конференція країн – членів ЄС та країн Східного партнерства з питань інтегрованого управління кордонами.

Міжнародна координаційна нарада з питань посилення прикордонної безпеки.

Черговий набір персоналу в рамках проекту «Нове обличчя кордону».

КВІТЕНЬ

Засідання Керівного комітету проекту TWINNING.

Початок спільної спеціальної прикордонної операції «Кордон-2017».

Нарада Мережі національних координаторів ОБСЄ з питань прикордонної безпеки.

Зустріч з Першим заступником Глави СММ ОБСЄ в Україні.

Всеукраїнський форум «Український кордон-2017».

Відкриття у НЦ ДПСУ навчально-тренувального комплексу та смуги перешкод у рамках проекту «Стале реформування ДПСУ».

Передача Міністерством оборони США ДПСУ засобів військового радіозв'язку.

ТРАВЕНЬ

Відвідування Президентом України пункту пропуску «Яготин».

Вручення ключів від квартир сім'ям прикордонників у м. Хмельницькому та Житомирі.

Випуск офіцерів НА ДПСУ.

ЧЕРВЕНЬ

Запровадження безвізового режиму з ЄС.

Відкриття контактної пункту «Житомир–Пінськ» на кордоні з Білоруссю.

Нарада EUAM з надання допомоги в управлінні кордонами (VMAG).

Вручення ключів від квартир сім'ям прикордонників в м. Одеса.

Передача Урядом Канади Одеському клінічному госпіталю ДПСУ діагностичного обладнання.

Відвідування міністрами закордонних справ України, Литви та Надзвичайним і Повноважним Послом Швеції ЦКГ ДПСУ.

Зустріч Головних Прикордонних Уповноважених України й Угорщини.

Відкриття впр «Південний» Одеського та впр «Тополі» Харківського прикордонних загонів.

Відвідування делегацією ДПСУ Берегової охорони США.

ЛИПЕНЬ

25 річниця створення НЦ ДПСУ.

15 річниця створення Ізмайльського навчально-тренувального загону морської охорони.

Старт антикорупційної акції «Стоп корупції. Від слів – до дій!»

Багатонаціональні навчання «Сі Бриз-2017».

КАЛЕНДАР ОСНОВНИХ ПОДІЙ 2017 РОКУ

Ознайомлення депутатів Європарламенту зі службою прикордонників у районі проведення АТО.

Зустріч з Командувачем Служби охорони державного кордону МВС Литви.

Зустріч з першим заступником Глави СММ ОБСЄ в Україні.

Початок спільного контролю в пункті пропуску «Кучурган» на кордоні з Молдовою.

Початок навчання учасників другого етапу проекту «Нове обличчя кордону».

Змагання в рамках програми Всеукраїнського вишколу «Джура-Прикордонник».

Призначення Головою Державної прикордонної служби України генерал-лейтенанта Петра Циги-кала.

СЕРПЕНЬ

Засідання групи експертів-аналітиків прикордонних відомств та митних органів України і Молдови.

Засідання робочої групи з питань створення Асоціації жінок правоохоронних органів України.

Випуск молодших інспекторів прикордонної служби у НА ДПСУ.

Військова присяга учасників проекту «Нове обличчя кордону».

Європейські дні добросусідства в межах Волинської області.

Зустріч із Главою EUBAM.

Зустріч із представниками основних суб'єктів ІУК Фінляндії.

Міжвідомчий семінар під егідою EUAM.

Засідання Віртуального контактного аналітичного центру з питань протидії незаконному обігу наркотичних засобів, зброї та боєприпасів.

Зустріч із заступником начальника Генерального інспекторату Прикордонної поліції Республіки Молдова.

Отримання військовими частинами ДПСУ Бойових прапорів та участь розрахунку ДПСУ у військовому параді на честь Дня Незалежності України.

Участь у проєкті «SOS-Alert Solution».

Зустріч із представниками Моніторингової місії ООН з прав людини.

Семінар EUBAM із системного аналізу організованої злочинності.

ВЕРЕСЕНЬ

Міжнародні змагання підрозділів спеціального призначення у Латвії.

Візит делегації румунських прикордонників до Ізмаїльського навчально-тренувального загону морської охорони.

Засідання Керівного комітету проєкту розвитку системи міграційного менеджменту в Україні.

Круглий стіл з протидії адмінправопорушенням у військових формуваннях.

Змагання юних друзів прикордонників.

Конференція «Криміналістика – наука сучасних технологій».

VIII чемпіонат ДПСУ із дресування службових собак.

Зустріч Головних Прикордонних Уповноважених України і Румунії.

ЖОВТЕНЬ

Зустріч із представниками СММ ОБСЄ в Україні з питань прикордонного співробітництва.

Вручення ключів від квартир сім'ям прикордонників у м. Суми.

Візит європейських експертів до Головного експертно-криміналістичного центру ДПСУ.

Семінар з оцінки уразливостей у сфері прикордонної безпеки.

Зустріч спеціалістів з комунікації EUAM з питань роботи ЗМІ ДПСУ.

Конференція профспілок ДПСУ.

Зустріч з керівником Представництва МОМ в Україні.

Підписання українсько-угорською Прикордонною Комісією документів зі спільної перевірки проходження лінії державного кордону.

Підписання міжурядової Угоди між Україною та Молдовою про спільний контроль у пунктах пропуску.

Чемпіонат ДПСУ з кульової стрільби імені генерал-майора І. Момота.

Курс нічних спецоперацій за участі «ДОЗОР» і «КОРД».

Візит представників Посольства Японії в Україні до підрозділів Східного регіонального управління.

IX Міжнародна конференція «Реформи сектору безпеки України: здобутки, уроки та плани на перспективу».

Засідання комітету ГО «Всеукраїнська організація ветеранів-прикордонників».

Випуск у НЦ ДПСУ учасників проєкту «Нове обличчя кордону».

Змагання «Я – патріот України».

Конференція з морської безпеки держави.
Передача EUAM обладнання для покращення взаємодії ДПСУ зі ЗМІ.

Зустріч аналітиків прикордонних відомств України та Румунії.

60 засідання Спільної українсько-молдовської демаркаційної комісії.

Отримання військовослужбовцями «ДОЗОР» сертифікатів про закінчення курсів з організації спеціальних операцій.

25 річниця створення Сумського, Харківського та Луцького прикордонних загонів.

Відвідання Президентом України Мобільного прикордонного загону «ДОЗОР», вручення Бойового Прапора одній із військових частин ДПСУ, сертифікатів на військову техніку та державних нагород.

Проходження представниками ДПСУ курсу з водозлазної підготовки в Академії Федеральної поліції Німеччини.

ЛИСТОПАД

Участь спецпризначенців ДПСУ у міжнародних змаганнях «KORD CHALLENGE – 2017».

Міжнародна прикордонна конференція під егідою FRONTEX.

Зустріч з виконавчим директором FRONTEX «Забезпечення глобальної безпеки шляхом інтегрованого управління кордонами».

Міжвідомча зустріч в рамках започаткування спільного із Секретаріатом ОБСЄ проекту «Боротьба з незаконним обігом зброї, боєприпасів і вибухових речовин на державному кордоні України».

Робоча зустріч експертів-криміналістів Молдови і України.

Зустріч Головних Прикордонних Уповноважених України і Білорусі.

Ухвалення Урядом Стратегії розвитку системи МВС України до 2020 року.

Участь у міжнародних конференціях INSEC 2017 та «Система регіональної безпеки у Східній Європі».

Науково-практична конференція «Інформаційна безпека в умовах гібридної війни».

Відкриття в/пс «Малоярославець» Одеського прикордонного загону.

Початок охорони державного кордону учасниками проекту «Нове обличчя кордону».

Зустріч аналітиків прикордонних відомств України і Угорщини.

Фінальний етап змагань персоналу ДПСУ з прикордонного контролю.

Старт міжнародного проекту з підвищення потенціалу аналізу ризиків і кримінального аналізу.

Науково-практична конференція «Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи».

Початок підготовки до розгортання Донецько-Луганського РУ та Лисичанського прикрз.

ГРУДЕНЬ

Підсумкова конференція FRONTEX за участі аналітиків ДПСУ.

Навчання прикордонників і рятувальників України та Молдови з нерозповсюдження радіоактивних та хімічних речовин.

Укладення Галузевої угоди на 2018–2020 роки між ДПСУ та Профспілкою працівників держустанов України.

Передача Посольством США обладнання підрозділам спеціальних дій на воді ДПСУ.

Початок спільного патрулювання центральної ділянки українсько-молдовського кордону.

Флешмоб до дня боротьби з корупцією «Я не беру. Скажи ні і ти».

Відкриття оновленої будівлі управління Сумського прикордонного загону.

Тренінг з виявлення підроблених документів за участі експертів Федеральної поліції ФРН.

25 річниця створення НА ДПСУ.

Зустріч із Главою EUBAM.

Запровадження спільного контролю в пункті пропуску «Паланка» на кордоні з Молдовою.

Отримання новітніх безпілотних авіаційних комплексів.

Підписання угоди з ПАТ «JTI Інтернешнл Компані Україна» щодо протидії переміщенню контрафактних сигарет.

Презентація системи фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства.

25 річниця створення спортивної команди ДПСУ.

СЛОВНИК ЗАСТОСОВАНИХ СКОРОЧЕНЬ

АДПСУ	– Адміністрація Державної прикордонної служби України;	МЗС	– Міністерство закордонних справ;	САБ	– Служба авіаційної безпеки;
АРК	– Автономна Республіка Крим;	МО	– Міністерство оборони;	СБУ	– Служба безпеки України;
АТО	– антитерористична операція;	МОМ	– Міжнародна організація з міграції;	СММ	– Спеціальна моніторингова місія;
БпАК	– безпілотний авіаційний комплекс;	НА ДПСУ	– Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького;	СНД	– Співдружність незалежних держав;
В(М)ЕЗ	– виключна (морська) економічна зона;	НЗФ	– незаконне збройне формування;	TOT	– тимчасово окупована територія;
ВВБ	– внутрішня та власна безпека;	НЦ ДПСУ	– Навчальний центр підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота;	ТТХ	– тактико-технічні характеристики;
впс	– відділ прикордонної служби;	оае	– окрема авіаційна ескадрилья;	ЦКГ	– Центральний клінічний госпіталь;
ДПСУ	– Державна прикордонна служба України;	ОБГ	– особа без громадянства;	ЦУС	– центр управління службою;
ДРГ	– диверсійно-розвідувальна група;	ОЗУ	– організоване злочинне угруповання;	EUAM	– Консультативна місія Європейського Союзу;
ДФС	– Державна фіскальна служба;	ОКПП	– Окремий контрольно-пропускний пункт;	EUBAM	– Місія Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні
ЄРДР	– Єдиний реєстр досудових розслідувань;	ОРД	– оперативно-розшукова діяльність;	FRONTEX	– Європейська Агенція прикордонної і берегової охорони;
змо	– загін морської охорони;	прикз	– прикордонний загін;	G7	– «Велика сімка» (США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Італія, Канада та Японія);
ЗСУ	– Збройні Сили України;	РНБО	– Рада національної безпеки і оборони;	OSCE (ОБСЄ)	– Організація з безпеки і співробітництва в Європі.
ІТС	– інформаційно-телекомунікаційна система;	РУ	– регіональне управління;		
ІУК	– інтегроване управління кордонами;				
КПВВ	– контрольний пункт в'їзду-виїзду;				
КрП	– контрольний пост;				
МВС	– Міністерство внутрішніх справ;				

УДК 351.746.1(477)(047.1)

С83

С83 **Стратегічний** бюлетень прикордонної безпеки України. Біла книга 2017 / Баран Л. М., к.д.у. Маланчій М. О., Піменов А. О., Гресько Ю. П., Панченко О. В., к.п.н. Сердюк С. І., Матвійчук П. А., Гура О. І., Косач С. М., к.п.н. Череватий С. В., к.і.н. Филь О. М., Садовчук А. О., Патола В. Б., Пясецький К. П.; за ред. к.в.н. Цигикала П. О., д.в.н. Назаренка В. О., д.в.н. проф. Серватюка В. М., д.т.н. Бляшенка О. В. / Адміністрація Державної прикордонної служби України. – Київ : Видавництво «Фенікс», 2018. – 120 с.
ISBN 978-966-136-553-6

«Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України. Біла книга 2017» виданий відповідно до Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» з метою інформування громадськості про діяльність Державної прикордонної служби України, а також про стан і перспективи розвитку прикордонної політики України.

Матеріали щорічника призначені для фахівців у сфері політики безпеки та оборонної політики, викладачів і студентів профільних вузів та факультетів, а також тих, хто цікавиться станом і напрямками розвитку прикордонного відомства України.

Деякі фотографії не є прямими ілюстраціями до текстів

Інформаційно-аналітичне видання

Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України Біла книга 2017

Наукові редактори:

к.в.н. Цигикал П. О., д.в.н. Назаренко В. О., д.в.н. проф. Серватюк В. М., д.т.н. Бляшенка О. В.

Використані фотографії:

Олійник В. О., Сливний Д. В., Патола В. Б., Гуменюк Н. К., Тис М. С., Вирва В. А., Бояр М. А., Заруднев І. О., Мельник Я. Б., Трачук О. В.

Редактори:

Шимко І. В., Патола Е. І.

Дизайн та верстка:

Михайленко Т. Р.

Формат 60x90/8. Ум. друк. арк. 14,5.

Наклад 500 примірників. Зам. DF-705.

Видавець і виготовлювач ПП «Видавництво «Фенікс»

03067, м. Київ, вул. Шутова, 13Б

www.fenixprint.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до державного реєстру видавців, виготівників

і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК за № 271 від 07.12.2000 р.

© Департамент організаційно-адміністративної роботи та аналітичного забезпечення Адміністрації Державної прикордонної служби України, текст, розробка та укладання, 2018

© Видавництво «Фенікс», 2018

ISBN 978-966-136-553-6